

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetők és hirdetői díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-torlatca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papir-kereskedésében. Bécsben: Haenstein és Voglernél (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nylittér sora 20 kr.

Eszmeccserélés a Székely Történet megírása ügyében.

A „Budapesti Közlöny“ idei 39-ik számában a székely nemzet története megírása végett gyűjtendő pályadíj-alapra vonatkozólag elmondott nézetekre nézve némely észrevételeim vannak, miket eszmeccserélés végett elmondok.

En „a Pesti Naplóba“ levelemben a Pesten levő székelyeket: képviselőket, írókat és hivatalnokokat kívántam e pályadíj-alaphoz járulásra felhívni első vonalban; ha a nagy közönségből is akadnak érdekeltek, csak azután öhajtottam volna azokat is részvételre bírni.

Nem a székely föld megírását értem, az meg van alkotva a természettől, meg van írva a magyar államszervező törvényekben; a föld le van írva br. Orbán Balázs által. Én a székely nemzet politikai történetének megírását indítványoztam.

Az 500 frt csekély díj a nagy munkához mérve — mondja a becses cikk írója. Igaz, hogy csekély, de az indítvány csak öt hetűs és eddig jobbadán csak Kolozsvár vett részt. Most kezd őröztatni a Székelyföld. Pár hét múlva más és tekintélyesebb összegről lesz szó — ez alapos reményem. Nagy a hihetőség, hogy nemcsak tisztességes, (mert e tulajdonnal bir bármily csekély áldozat is, a mi hazafi buzgóságból származik) de a feladathoz illő szép összeg fog kikerülni.

Irja cikkíró, hogy több felől felmerült az aggodalom, hogy meg kellene várni a székely oklevéltár egy pár újabb kötetének megjelenését s a székely levéltárak megnyitását. Én egyetlen aggodalmat olvastam a Századok ivén I. füzet 75-ik lapján. Az elől érintett lap a második. Mindkét oldalról nyilvánvaló aggodalomra van felelet Pesti Napló-i levelemben. A mi új a Budapesti Közlönyben mondva van, az mind második, tehát későbbi kérdés. Első szerintem az, hogy a Székely Oklevéltár barátai siessenek a II. III-ik kötetkiadásával; én és barátim sietünk a pályadíj összeggyűjtésével; mikor együtt lesz 1000 vagy 1500 forint, akkor értekezletet hívunk össze, s ezen értekezletnek lesz a teendője, hogy határozzon arról: hogy tűzessék ki a pályadíj? versenyre-e? vagy előre ígértessék meg oly erőnek, a kinek irodalmi bebizonyított képességeiből biztossítsák a sikert? Ez értekezlet teendője lesz formulázni a pályakérdést, a munka terjedelmét, a műformát, a forrásoknak miként használatát, az elkészítésre szánt idő évszámát, az adatok miképpen összeggyűjtését, a székely törvényhatóságok, székek és városok, nemzetségek, faluk levéltárai kincséhez miként juthatást sath. stb. szóval: mind ezen kérdések és teendők az ügy második stadiumát teszik. Ezekről még most érdemileg ne szóljunk, ne zavarjuk szép egyetértésünket. A felbresztett lelkesedést engedjük nemes gyümölcsét megteremnie. Most a gyűjtés stadiumában vagyunk s maradjunk is amíg egy szép összegünk lesz; mert a pályadíjnak miként kitűzésénél, a Történet mi módon megírásánál, bizonyosan lesz nézetkülönbség, a minek előidézése nem lenne most az áldozathozásra nézve kedvező.

Irja cikkíró, hogy magát az adakozási gyűjtést kell másképp formulázni. Én nem látok itt más formulázási módot,

minthogy, a ki pártolja, kiki adjon e pályadíj-alapra, a mit jónak s lehetségesnek lát, s küldje hozzám azonnal, én minden heti gyűjtést pénteken Takarékpénztárba teszek, szombaton róla nyilvánosan számolok, s tovább nem megyek; az áldozókból alakítandó egy értekezlet s illetőleg az ez által kinevezendő intéző bizottság fog minden egyéb teendőt elintézni, tehát azt is: pályázás után irassék meg a kívánt Történet vagy megbízás utján. Legyen szíves a cikkíró is az aláírandók közé állani, s az értekezletnek azonnal jogosult tagja lesz, a hol a pályatűzés és megírás módjaitására vonatkozó nézeteit érvényesíteni alkalma lesz, s nézetem szerint csakis ott és akkor lesz ennek mind ideje, mind helye.

Cikkírónak azon állítására, hogy a Székelyföldet ismertető munka és okmány oly kevés, hogy alapos dolgot aligha foghat valaki írni, hacsak a Székelyföldön tüzetes buvárlatot nem teszen — megjegyzem, hogy az első ága állításának téves. Mind a Székelyföldet ismertető munka és okmány (a miről, mint elől érintem, most volt szó) mind a székely nemzet Történetére vonatkozó bőségesen létezik. Nem sorolom itt elől, mert általa hosszúra terjednének észrevételeim; de ha kívánni fogja cikkíró, szolgálak forrásszerű művek, krónikák, naplók, kéziratok, oklevelek s más Sieulicumok egész katalógusával. Van biz az itt nálunk s közöttünk bőven, felkutatva a pesti gyűjteményeket, és meg fogván addig jelenni a Székely oklevéltár II-ik kötete is, lehet dolgozni 5—6 év alatt alapos, sőt monumentalis művet.

Az utóbbi észrevétel második ágát illetőleg megjegyzem, hogy az „Erdély“ című szépirodalmi lap már indítványozta is, hogy az egész székely nemzetnek magáévá kell tenni az adat- és forrásgyűjtést, a székek levéltárait fel kell kutatni, s az íróknak vagy esetleg intéző bizottságnak rendelkezésére bocsátani sat. Sőt kétségtelen, hogy a ki a Történet megírására vállalkozik, be fogja utazni Székelyföldet, felkeresi a székek és városok levéltárait személyesen, érintkezik a székely főbb nemzetségek családi levéltartóival, sőt az intéző bizottság felszólítást küldhet, ha czélszerűnek látja a Székelyföldre adatok szolgáltatása végett is. Általában a mint a pályadíj a székelység egyetemes buzgalma állítja ki, úgy remélhető, hogy lesznek lelkes székelyek, a kik a történetanyagával is az írók gyámolítani nem késnek.

Végül fogadja szíves köszönetemet a Budapesti Közlöny tisztelt szerkesztője, hogy rokonszenves közleményével ez eszmeccserére alkalmat adni szíves volt.

Jakab Elek.

A pénzügyi bizottság szombaton tartott ülésében hitelesítette a személyes kereseti adóról szóló törvényjavaslatot illető tárgyalási jegyzőkönyveket. Azután tárgyalás alá vette a zalasdi jószág megvásárlásáról szóló törvényjavaslatot. E jószág megvásárlása mint tudva van, már az 1871-diki költségvetésben benne volt a rendkívüli kiadások IV. fejezetében. Ezen összegnek ez előirányzatba felvételét első sorban szükségessé tette azon körülmény, hogy vajda-hunyadi uradalomhoz tartozó Gyalár és Telek községekben létező legjobb minőségű vastelepek egy Apaffy Mihály fejedelem által 1685. évi május 31-ről keltett adománylevél alapján, azóta folytonos gyakorlattal erősített azon szolgálommal voltak terhelve, minél fogva a zalasdi uradalom tulajdonosai az ott fennálló vas-kohók szükségleteit ezen telepekből fedezhették.

Ennek következménye lón, hogy a kincstár birtokában levő legszebb jövőt ígérő vajda-hunyadi vasgyárnak czelba vett nagyobb szerű kifejlés-

tése megnyugvással mindaddig foganatszitható nem volt, míg a gyár szükségletét fedező érczetep ezen szolgálom alól fel nem szabadított. Szükségessé vált tehát a szolgálmi jog birtokában levő uradalomnak megvásárlása. Az előirányzott vételár 112 ezer frtban állapított meg.

A szolgálom értéke 50 ezer frtban volt megállapítva; magáért a jószágért pedig az adókon felül 5 ezer frt évi haszonbér fizetett.

A birtok kiterjedése 3013 kataster hold, melyben 2764 hold tölgyerdő, 249 hold pedig belső telek szántó és kaszáló föld, a hozzátartozó regale és egyéb javadalmakkal, bányászati és egyéb gazdasági épületekkel.

A törvényjavaslat elfogadtatott.

A nagy-szebeni kath. Teréz árva-ház ügye történeti és jogi szempontból.

II.

Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, neque aequum vident? nisi quod lubet. Terent.

Erdély saját és mások bűnei miatt sokszor volt iszonyu dúlások- és pusztításoknak színtere. A gyakran éles és szenvedélyes politikai küzdelem s a rideg bizalmatlanság ellenségeként állít egymással szembe a pártokat, s ezek heves tusai, majd siralmas polgárháborút idéztek fel majd küllenséget hoztak az ország nyakára. Nemesak ellenkező nézetek, vélemények és elvek oszták két táborra a haza fiait, hanem vajmi gyakran a félhold vívott élet-halálharcot a kereszténység és polgárosodás ellen, ennek hatalmát akarta megtörni, hogy romjai fölött saját uralmát állandóvá tette.

Erdély századokon át védvára volt az európai kereszténységnek és műveltségnek a pogány népek birodalmakat leromboló árja ellenében; inkább a természet alkotta azzá, mintsem a benn lakó nép ereje, ép ezért az Európába tört török hatalom uralma egyik sarkkövévé akarta azt tenni.

E hosszas, századokon át tartott harcok, küzdelmek és viszontagságok közepette Erdély nemesak hogy nem részesült a polgárisult országok azon intézményeiben, melyek a felebaráti szeretetet s a kegyelet jótékonyágát áraszták szét s kiválóan a szegények és árvák sorsát türethetővé tették; hanem lassanként elveszté még azokat is, melyek a régebbi időkben, főleg Erdély kath. századaiban léteztek.

A felséges habsburg-ház uralkodása Erdélyre kedvezőbb napokat hozott; ezen időt méltán nevezi a történelem a „restitutio“ korának. Különösen a dicső emlékü Mária Terézia királyné feladatául tűzte ki, Erdélyben a mostoha mult veszteségeit részben egy árva-intézet által helyrehozni, s a régi idők elszomorító emlékét egy árva-intézet jótékonyágával, a szegény elhagyottak sorsának biztosításával szintugy kiengesztelni.

Anyai szívére vette azt, hogy az árván maradt gyermekek, a szegénysorsu szülők e magzatai nemesak a nevelésben, hanem gyakran a mindennapi kenyérben is hiányt szenvednek; hogy a nélkülözésekben ismeretek és erények nélkül felnevekedvén a társadalom haszontalan, sőt veszélyes tagjaivá lesznek, míg végre a bűn fertőjébe süllyednek: elhatarozta lelki üdvéről és anyagi javáról gondoskodni. A nagy királyné úgy akart az árvák szomorú sorsán segíteni, hogy Erdélyben egy kath. árva-ház alapított, melyben az árvák nevelését, tápláltságának, hanem

hasznos tanulmányokban is részesülvén, egykor a hazának derék polgárai vá válhassanak.

Az árva nevelő-intézet létrehozatalában nevezetes tényező, ugyszólva kezdeményező volt Delpini Theofil áldozár, ki e célra kegyes adakozások utján jelentékeny pénzüsszeget gyűjtött. Már 1765-től fogva több árvát kezdett egybegyűjteni, s azoknak ruházataról, élelméről és neveléséről gondoskodott; amde a kegyadományok az intézet létrehozatalára, fenntartására és állandó biztosítására elégséges erő nem nyújtottak, Delpini tehát Mária Teréziához folyamodott. A kegyes királyné különben is Erdélyben egy árva intézetet szándékozván alapítani, az ügyet kegyesen felkarolta, s az árva-intézet életbeléptetésével és berendezésével Delpini atyát bizta meg.

Legalkalmasabb hely vala Erdélyben egy ily árva intézet alapítására Nagy Szeben, hol azon időben az erdélyi kir. kormány főhatóságai központosultak. N.-Szeben városa falain kívül a Cibin nevű patak és a Vizakna felé vezető út között egy tágas szabad tér állt ekkor. E helyen b. Seeburg kir. udvari tanácsos a Felső-Ausztriából kivándorolt települők részére, királyi meghagyás folytán különféle mesterségek gyakorlására alkalmas épületeket épített, melyeket azok el is foglaltak; de mint-hogy a csak nem zárdaszerű együttes életbe nem tudtak bele szokni, s nagyobb vonzalmuk vala a földmíveléshez, eddig az épületekbe fektetett saját vagyonukat Mária Theresia királynétől visszakérték, és vissza is nyerték, a más helyekre szétesőszólván az épületeket üresen hagyták. A m. kormány ezen egész helyet épületestől a n.-szebeni tanácsnak hallatlan olcsó árban felajánlá, de a város az ajánlatot nem fogadta el. Delpini atya a királyné legmagasabb figyelmét e helyre irányzá eme hely és épületek árvaházzá alakíthatásának könnyűségét feltüntetve, és azonnal határozottá lett, azt árvaintézetté átalakítani, berendezni.

Az árva intézet talpköve 1770 junius 17-én g. O. Donnel Károly erdélyi kormányzó és az összes katonai és polgári hivatalok ünnepléses jelenlétében letéttetett; az alapító kir. oklevél pedig 1770-ben martius 25-én kiadatott — megjegyeztetvén, hogy az árva-háznak állandósítása Mária Theresiának báró Bajtay erdélyi püspökhöz 1768 november 30-kán intézett leiratával, mely első alapító levélül tekintendő, már megtörtént, és két évvel később az alapító, adományozó, kiváltóságoló okmány ünnepléses alakban függő pecsét alatt adatott ki. — Ezen kir. oklevél az árva intézetnek mai napig fennálló alakját, jellegét meghatározta, czélját kitűzte, alapbóvitással is ellátta, s a benne kijelölt kir. adományt örök időkre fenntartani rendelte, mondván: „És így a mi szent és üdvözítő kath. vallásunk s kedves Erdélyünk java, és a benne lakó népeknek boldogsága iránti különös gondoskodásunk és törekvésünk következtében a mi szilárd meggyőződésünkkel elhatározott lélekkel és érett tanácskozással, annak legszen- tebb nevében, ki a legfőbb jó, és mindenek boldogsága az előbb érintett helyen, hol tisztelendő Delpini Theofil atya hiv és dicséretes buzgalma közreműködésével vigaszteljesen megtörtént erre a kezdeményezés, kath. árva-intézetet alapítunk, állítunk intézünk, rendelünk, építünk és akarjuk, hogy ezen mi alapítványunk az Isten nagyobb dicsőségére, s a boldogságos és hatalmas szülők, királyi háznak és országunk pártfogójának és szószólójának tiszteletére, az igaz

Hirdetmény.

Bozesi Izsák Izraelnek Radu Juon elleni végrehajtási ügyében a f. év februárius hó 7-ik napjára elrendelt árverésen vevő nem jelentkező, az árverezni szándékolt és 250 frtra becsült bozesi 30 o. i. sz. a. házra és kertre, 1873 évi mártius hó 7-én a nevezett fekvőség újból fog árvereztetni, és ezen határnapon a becsáron alól is a legtöbbet ígérőnek eladatni fog.

A gyula-fehérvári kir. törvényszéknek 1873 évi február hó 11-kén tartott polg. tanács üléséből.

Jeney Gábor, kiadó.

A hirlapokban bármely könyvkereskedés által hirdetett könyvek, hangjegyek, általán gyorsan és azonnal kaphatók.

Demjén László

Legújabb hangjegyek.
Ifjúsági iratok és képes könyvek minden kor számára.
Ina- és átlátszó könyvek, egyszerű olcsó, mégis szépen díszítve.

könyv-, mű-, hangjegy-kereskedés és zongora tár.

m. k. egyetemi könyvtár.

Kolozsvártt.

(620) 18—*

Zongorák 300 fttől 450 fttig.
Pianinók 350 fttől 450 fttig.
Használt zongorák 80 fttől 180 fttig.
legolcsóbb áron a minőség szerint, jótállás mellett.

A legújabb könyvek
az iradalm minden ágából azonnal kaphatók vagy megrendelhetők s

videkre
is
rögtön elküldetnek

AZ

osztrák Industrial-Bank
(ezelőtt Fürst Ede bankháza)
Bécs, István tér 1 sz.
November 6-tól kezdve

pénztárjegyeket

bocsát ki
100, 500, 1000, 5000 forintos részletekben 5 %, 5 1/2 %, 6 %, 6 1/2 % kamat mellett 8 napi, 14 napi, 30 napi, 60 napi felmondással.

A forgalomban levő, fel nem mondott pénztárjegyek a fennebbi naptól kezdve a magasabb kamatot élvezik. A kamatok a felmondásnál mindjárt előre felvehetők, s a tőke visszafizetése az osztrák-magyar birodalom minden fővárosára utalványozható.

Az igazgató-tanács.
(Utánnymot nem díjaztatik.)
709 8—8

Egy hosszú öl tűzifa csak

15 frt.

682

helyt Kolozsvártt

31—*

Siessen mindenki szükségleteit addig beszerezni, míg ezen fatömegből tart.

Raktár helyiség barátok-kertje sétaterüeteza.

Megrendelések **Keresztesy Pál** tulajdonosnál.

Demjén László

m. k. egyetemi könyvtárúsnál Kolozsvártt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható:

Kolozsvár története.

Oklevéltárral. (1.) Ős-, ó- és középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világesítő rajzokkal. (36 tábla.)

Irta Jakab Elek.

Ára 10 frt.

(327)

E minden tekintetben nagy, epochális munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradandó emléket emelt. Siessen tehát a város értelmes t. közönsége, e munkát pártfogása alá venni és terjesztetni, hogy a nagyszorgalmu és szaktudós íróba minél több kedvet öntsön e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az ujabbrkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgatni és benne bolygogni, s a folytatását minden áron megszerezi magának.

Szekely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,

szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ára 2 forint.

Eskoros rohamokat (Nyavalyatörés)

gyógyít levelezés útján a eskor szakorvossa dr. O. Killisch, Berlin, Louisenstrasse 45.
E pillanatban 1000-nél több beteget van kezelése alatt.

661 18—*

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI

KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főtér, Gyulai-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonanfelszerelt és ízletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomda megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözüvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhierek, baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda. — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosítottatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.

57—*